

SAMUEL'S ERFENIS

KERSTVERHAAL

door A. VERHORST

UTRECHT, J. H. VAN PEURSEM.

SAMUEL'S ERFENIS

KERSTVERHAAL

DOOR

A. VERHORST.

UTRECHT
J. H. VAN PEURSEM.

I.

„Slaap maar goed, den laatsten nacht in je oude bedstede, mijn jongen! Morgen ochtend zeven uur moeten we op het schip zijn, want om acht uur, heeft de kapitein gezegd, zeilen we uit. De wind is dezer dagen gunstig. Nu-benje niet blij? Kom-welte rusten!”

Zoo sprak een man van ongeveer vijftig jaren, tot een jongen van dertien, op een avond in de maand October 182 (het laatste cijfer moet ik weglaten). De kamer, waarin deze personen zich bevonden, werd zwak verlicht door eene walmende vetkaars, en was zeer armoedig gemeubeld, ja, men zag er bijna niets dan eene oude tafel met een paar kranke stoelen.

Ook de kleeding van den man droeg de kenmerken van armoede en gebrek; op zijn bleek gelaat lag een trek van misnoegen en moedeloosheid. Een oogenblik had hij getracht te glimlachen, toen Samuel, zoo heette de knaap, naar bed werd gezonden. Maar nadat de arme jongen zich vlug ontkleed had en in het donkere hok de schamele matras had opgezocht, nam het gelaat dezelfde treurige uitdrukking weder aan.

En dit zal u niet verwonderen, als gij verneemt, wie deze man was, en wat hem nu wachtte.

Samuel Ranke, zoo heette hij, had jarenlang een flinken winkel bestuurd in eene groote stad van ons vaderland. Zijne vrouw en kinderen leden geen gebrek, maar hadden overvloed van alles. Ieder meende, dat de winkelier met de zijnen tot de gelukkigste menschen mochten gerekend worden, en velen benijdden hem.

Maar ziet — de man had de weelde niet kunnen dragen. Allengs was hij door verkeerde vrienden tot misstappen en dwaasheden verleid, die zijne zaken benadeelden en achteruit deden gaan. Ziekten kwamen daarbij, die vier zijner kinderen en eindelijk ook zijne vrouw naar het graf sleepten. Hijzelf werd gemelijk, begon in den sterken drank zijn troost te zoeken en — het slot van al de ellende was, dat de eertijds rijke man als een van ieder verlatene, met zijn eenig kind, den tienjarigen Samuel, op straat werd gezet.

Vroegere kennissen en een paar familieleden hielpen hem op nieuw aan een winkeltje, waarmee hij trachtte een sober stuk brood te verdienen. Doch het wilde niet gelukken. Zoo had hij nog drie jaren voortgesukkeld, tot eindelijk alles op was en hij volslagen gebrek leed. Ten einde raad, was hij tot het besluit gekomen om in Amerika zijn geluk te gaan beproeven, en had van zijne vroegere beschermers het geld voor den overtocht met een zeilschip weten op te zamelen. Ze hadden het gegeven in de hoop, nu voortaan van hem af te zullen wezen, terwijl het reisgeld niet aan hem zelf, maar aan den kapitein van het schip was bezorgd.

Een broeder zijner overleden vrouw was voor ruim twintig jaren ook naar Amerika getrokken, en uit het weinige, dat Ranke sedert van dezen had vernomen, wist hij wel, dat zijn zwager goede zaken scheen gemaakt te hebben. Eene flauwe hoop bezielde hem nu, dat hij wellicht dien rijken bloedverwant dáár mocht wedervinden. En zoo zagen wij, hoe hij op den avond vóór het vertrek zijn zoon Samuel te bed zond, hem troostende met het vooruitzicht op de reis, die voor den jongen wel uitlokkend moest worden.

Ach — de arme jongen had er niet veel mee op, want hij leed meestal honger en kreeg daarbij zelden of nooit een goed woord: hij was, sedert den dood zijner lieve moeder, een verstooteling geweest, wien niemand zich aantrok. Soms kon hij stil in een hoek

zitten en denken aan het groote huis, waarin hij met vader, moeder en de andere kinderen had gewoond. Hij hoorde dan nog, als in een droom, de zachte stem zijner moeder, die zooveel van hem hield, en hare woorden kwamen hem voor den geest: „Mijn lieve jongen, vrees voor niets zoozeer, dan te zondigen tegen God en Zijn Woord, houd den Heer voor oogen!” Zij was zeker, meende hij, heengegaan naar dien hemel, waarvan ze zoo schoone liederen wist te zingen, die hij, helaas, vergeten was, en die zijn vader niet kende. En dan kwamen den armen Samuel wel eens groote tranen in de oogen, die hij, uit vrees voor zijn barschen vader, spoedig wegwischte.

Maar — nu zouden ze dan vertrekken naar het verre, onbekende land, waarvan Samuel nog nooit had gehoord. Toen ze dan volgenden morgen vroeg hunne schamele plunje in een koffer bijeengepakt hadden, bleef er nog een vrij dik boek op tafel liggen. 't Was een kerkboek, afkomstig van zijne moeder. Er waren vroeger gouden sloten aan geweest, maar ze waren verdwenen! Ranke wilde het laten liggen, maar Samuel vroeg, of het óók niet ingepakt moest worden. Toen wierp de vader het boek met een onverschillig gelaat in den koffer, en sloot daarop het deksel met een paar spijkers, daar het slot stuk was.

Een half uur later waren beiden aan boord van het groote schip, dat met ruim 200 landverhuizers uit Duitschland en Holland de reis ging ondernemen, meestal arme lieden, die hun land verlaten hadden in de hoop op beter lot in het verre Westen, waarvan ze zulke wonderen hoorden verhalen.

De wind was werkelijk gunstig; het weer stond mooi aan; lieflijke zonneshijn en heldere lucht vroolijkten aller harten op, en — reeds den eersten avond zagen de schepelingen de duinen der Noordzeekust verre achter zich, verlicht door den gloed der ondergaande zon. Vol van hoop op de toekomst — zaten allen op het

dek bijeen en hieven een lied aan, dat heerlijk over de wateren der zee weerklonk.

Maar ach — er kwamen andere tijden! Mist en regen! Erger nog — storm en noodweer slingerden het oude schip, dat niets op zijne plaats bleef en alles trilde en kraakte.

De landverhuizers, in het tusschendek (een donkere, lage vunzige ruimte) opeengepakt, mochten dagen lang niet van hunne plaats en leden vreeselijk door de benauwde lucht en den dorst, terwijl de doodsangst hen wenschen deed, nooit een voet uit hun vaderland te hebben gezet. Vloeken en gebeden weerklonken dooreen in de duisternis — het was een onuitstaanbaar, akelig leven!

Gelukkig bedaarde het noodweer eindelijk, en mochten de ongelukkigen op het dek de vrije lucht inademen. 't Was ook hoog noodig, ja, voor enkelen reeds te laat, die eene ongeneeslijke ziekte hadden opgedaan.

II.

Na veel wederwaardigheden en eene reis van ruim eene maand, bereikte het schip toch gelukkig de Ameikaansche kust. Welk eene vreugde voor de schepelingen, het allermeeft voor de landverhuizers. Velen echter, zeiden we, hadden in hun ellendig verblijf eene ongeneeslijke kwaal of ernstige ziekte opgedaan, die een tiental reeds vóór de aankomst wegraapte en hun graf in de golven deed vinden.

Onder de krankten was ook de vader van onzen jongen Samuel. Vreeselijke koortsen namen zijne krachten van dag tot dag meer en meer weg. De medereizigers en ook de scheepsdokter deden wel wat ze

konden, maar het scheen niet te mogen baten. Spoedig begreep de oude Ranke zelf wel, dat zijne dagen geteld waren en zijn einde naderde.

Met moeite bracht hij dit zijn armen jongen aan het verstand, die aan de mogelijkheid van zijns vaders dood niet scheen te denken. Hij weende bittere tranen, als eenige oogenblikken de hitte der koorts wat bedaarde, en vermaande Samuel om op God te vertrouwen en en het boek goed te bewaren!

Laat ik u eerst vertellen, dat Gods genade, die zoo eindeloos groot is over u en mij, dezen diep ongelukkige een man had doen vinden, die hem spreken kon van den Redder der zondaren, den Heere Jezus Christus. En dat den kranke, die in zijne jeugd en ook later nog, Gods Woord had gekend en geërd, — de oogen opengegaan waren voor zijne ellende en zonden, maar ook voor de liefde van den Heiland, die geene rechtvaardigen, maar zondaars behoudenis brengen wil.

En hoewel hij nu weinig of niet spreken kon — zijn ten hemel geslagen blik drukte de blijde verwachting uit, dat God ook hem in genade zou willen aannemen, als een andere verloren zoon. Ach! — dat hij zijn kind zóó verlaten moest. Daarom wees hij stervend op het kerkboek, dat naast hem lag en sprak de afgebroken woorden, die de arme Samuel gevoelde, als het afscheid zijns vaders te zijn, en die hem bittere tranen deden schreien.

Drie dagen later werd het lijk van Ranke in zee gelaten, als zoovele andere te voren.

En toen stond daar de ongelukkige jongen van dertien jaren, geheel alleen op de wijde wereld, gereed om een vreemd land binnen te trekken, waar hij niemand kende.

Denkt u zulk een toestand eens in, jeugdige lezer, die, zooals ik hoop, nog in het bezit van lieve ouders en een eigen huiselijken kring u moogt verheugen!

En toch zou ook deze jonge wees het ondervinden,

dat de Heere God hem niet vergat en het woord zijner belofte houdt, over allen, die op Hem betrouwen.

De kapitein, een welwillend man, trok zich het lot van Samuel aan en verzamelde onder de bevolking van het schip zooveel geld, dat onze knaap daarvan ten minste eenige weken zou kunnen leven. Hij ging met de andere passagiers te New-York aan den wal en verloor hen weldra uit het oog. Met de matrozen keerde hij 's avonds naar het schip terug. Vol verbazing aanschouwde hij natuurlijk de drukte en de pracht van die vreemde, groote stad. Dit deed hem spoedig het doorgestane leed vergeten en werkte ook gunstig op zijne gezondheid. Zoolang het schip daar bleef, had Samuel vrij logies, en den kost er bij; maar toen de tijd van vertrek gekomen was, moest hij afscheid nemen. De kapitein gaf hem het ingezamelde geld, waarvan nog niets gebruikt was, in een zakje mee; vermaande hem, dit in eene spaarbank te brengen, en zuinig te besteden enz. Met de goede wenschen van het scheepsvolk moest Samuel op een kouden morgen in December alleen in de nieuwe wereld achterblijven. Het schip ging weer naar Nederland terug, en de arme jongen zag het met betraande oogen na.

Daar stond hij nu — gelukkig niet zonder geld, maar toch, zonder een enkelen vriend of bekende. Wat zou hij doen; waar moest hij heen?

In een stevigen zak had hij* het overschot der bezitting zijns vaders geborgen; het waren eenige kleedingsstukken, een oud horloge en — het kerkboek zijner moeder. Dit was nu eigenlijk Samuëls erfenis!

De kapitein had hem wel geraden, wat hij moest gaan doen, maar dien eersten dag scheen het hem niet mogelijk te zijn, om iemand aan te spreken. Ook vergat hij geheel, wat te eten, totdat tegen den avond de honger en de vermoëienis zich lieten gevoelen en hem dwongen, om eene herberg binnen te gaan. O, aan welke gevaren stond die arme jongen bloot, indien God hem niet bewaarde!

De waard scheen een goedhartig man, die onzen knaap weldra geheel had uitgehoord en hem een stevig maal voorzette met warme koffie, waarvan Samuel geheel opknapte. Hij riep zijne vrouw, die Hollandsch kon spreken en die nu alles nog eens in de puntjes moest hooren.

Toen ze 't gehoord had, sprak ze een poosje met haren man en daarna vroeg deze, of Samuel bij hun wilde blijven, dan was hij op eens van alle zorgen af.

De jongen wist op dat oogenblik niet beter te doen, dan dit voorstel aan te nemen, en lag een half uur later reeds in een vrij goed bed, waarop hij weldra in een gerusten slaap viel.

Den volgenden morgen wakker wordende, wist hij eerst niet recht waar hij was, zoo snel had deze verandering plaats gegrepen. Maar de stem van den waard bracht het hem weer levendig te binnen. Hij moest zich vlug kleeden en na een vluchtig ontbijt aan het werk gaan. De knaap zag al terstond, dien eersten dag, dat hij hier niet met de handen in de zakken behoefde te loopen. Nu, dat zou ook gansch verkeerd zijn geweest. Maar jammer genoeg — spoedig begon Samuel te zien en te hooren, dat de waard en zijne vrouw, hoe goed en vriendelijk ze eerst ook schenen, inderdaad harde en slechte menschen waren, die hem voor weinig en slecht voedsel van 'smorgens vroeg tot in den nacht lieten loopen en sjouwen. Hij bespeurde, dat ze goed konden vloeken en drinken, maar van bidden niets afwisten. Gelukkig, dat onze knaap zijn geld nog had kunnen bewaren. Maar de vrees bekroop hem, dat hij het wel eens zou kunnen kwijt raken, wanneer men er achter kwam. Toch zou hij het gaarne hebben gegeven, indien deze menschen goed voor hem geweest waren.

Nu echter kon hij het dáár niet langer uithouden en nam dan ook het kloek besluit, hoe eer hoe beter, weg te loopen.

III.

Dat besluit werd echter niet zóó spoedig uitgevoerd, als Samuel zich had voorgesteld. 't Was of de waard er de lucht van gekregen had; althans, hij werd streng nagegaan en moest steeds in de nabijheid blijven. Zelfs liet de waardin zich in eene vlaag van toorn over een klein ongeluk, ontvallen, dat hij niet moest trachten weg te loopen, want zij was terdege goed bekend met de politie en die zou hem overal kunnen opsporen.

Toch kwam de gelegenheid, en Samuel liet ze niet ongebruikt voorbij gaan. Hij moest op zekeren avond eene boodschap in de buurt doen, waartoe op dat oogenblik niemand anders bij de hand was. De waard dreigde hem met tuchtiging, als hij niet binnen een kwartier terug kwam en Samuel hoorde die waarschuwing zwijgend aan. Nauwlijks echter was hij den eersten hoek omgeslagen, of de jongen zette het uit alle macht op een loopen, trachtende, zijn tegenwoordig tehuis zoover mogelijk achter zich te laten. Hij liep voort, zonder te weten, waarheen; zonder één oogenblik te rusten, totdat hij eindelijk, buiten adem, op een steenen bank neerviel, die geheel in het duister lag.

Na enkele minuten rustens sprong hij weer op en zette den tocht voort, nu wel wat langzamer, maar toch nog als een gejaagde, die de gerechtsdienaars achter zich meent te hooren aankomen. Toch nam hij ondertusschen eens den omtrek op en begon te begrijpen, dat hij allengs buiten de stad geraakt was. Gelukkig verlichtte de opkomende maan den omtrek en maakte hem het voortgaan mogelijk. De lucht was koud, maar de snelle beweging en de angst hadden hem het zweet van het aangezicht doen druppelen.

Nu kwam de vluchteling allengs tot zich zelve en begon een weinig over zijn toestand na te denken. Was zijne eerste gedachte slechts geweest om weg, ver weg

te komen — thans deed zich toch de vraag voor, wat nu te doen? De nacht naderde; moest hij niet ergens een onderkomen trachten te vinden?

Maar wacht eens — hij was nog niet buiten de stad, zooals hij gemeend had. Op eens bemerkte onze vriend eene oude poort, door eene lantaarn verlicht, en een politiedienaar of soldaat — hij kon het niet goed uitmaken — die daar op wacht scheen te staan.

Een oogenblik stond hij stil, niet wetende, of hij wel door zou gaan. Maar de vrees dreef hem voort, en met een kloppend hart stapte hij de poort in, hopende, dien wachter voorbij te kunnen komen, zonder te worden aangehouden.

Doch dat ging zóó niet. Met een zware stem riep deze hem toe: „Heidaar, vriendje, waar gaat dat naar toe in den laten avond?”

En meteen strekte hij zijn arm uit, om den knaap terug te houden, die echter reeds verschrikt was blijven staan, zonder terstond antwoord te geven op die onverwachte vraag. De krijgsknecht, die lang zoo barsch niet was, als zijne zware stem deed denken, nam Samuel mede in zijn wachthokje, binnen de poort, waar nog twee zijner makkers gezeten waren bij eene olielamp.

Nu werd onze jeugdige Hollander nauwkeurig uitgevraagd. In het eerst kon hij niet geregeld antwoorden en stond hem het huilen nader dan het lachen. Maar eindelijk wisten de drie mannen hem zóózeer alle vrees te ontnemen, dat hij alles ronduit vertelde, natuurlijk in het Hollandsch, dat zij echter vrij goed konden verstaan en spreken.

Toen zij alles wisten begonnen ze met elkander zacht te praten in het Engelsch, zoodat Samuel hen niet kon verstaan. Eindelijk scheen een besluit genomen te zijn, want de man, die op wacht gestaan had, ging weer naar buiten, terwijl hij in 't voorbijgaan den jongen vriendelijk aanzag en zei: „houd je maar goed hoor, we zullen je wel helpen!”

Nu vroeg een der twee soldaten, of hij nog kleeren of andere dingen in de herberg had achtergelaten, waarop Samuel antwoordde: „Ja, mijnheer, maar die zijn niet veel waard. Toch, — ja ik heb het boek vergeten!”

„Welk boek is dat?” vroeg de man.

„Het kerkboek van mijne lieve moeder!” sprak de jongen, terwijl bij die woorden de tranen hem in de oogen sprongen.

De soldaten merkten dit op, en schenen elkander toe te knikken. Een poosje spraken ze weer Engelsch met elkaar; toen ging dezelfde van zoeven voort en zei tot Samuel:

„Vrindje, gij gaat niet weer naar die herberg, maar je hoeft ook de stad niet te ontvluchten. Ik zal wel zorgen, dat die waard je niet krijgt, geloof dat vrij. Hij kan je niets doen en je hoeft voor niets te vreezen. Straks ga je met mij mee en . . . en ja, dan zullen we wel verder zien.”

Natuurlijk werd de arme jongen door deze woorden zeer opgebeurd en getroost. Hij gevoelde nu eerst recht de gevolgen van zijn loopen en den doorgestanen angst, maar tegelijk klopte zijn hart van vreugde en dankbaarheid voor dien onbekenden vriend. Wat hij straks voor een ongeluk had aangezien, zou nu juist zijn geluk worden.

Zoo weinig weten wij, wat goed voor ons is. Maar des Heeren oog waakt over allen en alles; ook voor dezen wees zou Gods goede hand een weg bereiden, waarlangs hij ontkomen kon aan de strikken des Boozen en geraken tot een eerlijk en vroom leven, tot eere Gods. Maar dat zullen we nu in het laatste hoofdstuk u eens vertellen.

IV.

De man, die Samuel zoo onverwacht en zoo vriendelijk had beschermd en meegenomen naar zijne woning, was eigenlijk geen soldaat, maar behoorde tot de burgers, die verplicht waren op geregelde tijden hier en daar de wacht te betrekken. Hij zorgde, dat de politie van alles kennis kreeg; want de waard stond reeds lang bekend als iemand, die allerlei kwade dingen op zijn geweten had. Om kort te gaan, na eenige dagen zag Samuel, die in het huis van dezen burger geheel opgeknapt was, zijne kleeren en ook het kerkboek terug, zonder te begrijpen, hoe alles weer in zijn bezit gekomen was.

Maar genoeg — hij had het weer. En nog meer; hij kon nu meteen ook een flink ambacht leeren, want zijn nieuwe beschermer oefende het timmervak uit en nam Samuel aan in zijn dienst, daar hij in den jongen een goeden wil en aanleg ontdekte. De knaap beloonde deze liefde van stonden aan door zijn ijver en een uitstekend gedrag, zoodat zijne pleegouders geen oogenblik berouw behoeften te gevoelen over hunne daad van christelijke barmhartigheid.

Zoo was waarlijk de weg voor den eerst geheel verlaten Samuel gebaad en effen geworden. Hoe wonderlijk had de Heere God hem bewaard en geleid, en in het vreemde land een te huis doen vinden, beter dan hij ooit had durven hopen!

In de eerste weken was er zooveel te vragen van beide zijden, dat daardoor het kerkboek, *Samuel's erfenis* geheel vergeten werd. Hoe zou hij ook juist in de eerste plaats aan dat boek gedacht hebben? Zijn meester had meer dan één bijbel in huis, waaronder ook een echten Statenbijbel met Duitsche letters, waarin echter alleen de vrouw des huizes kon lezen, die van Hollandsche afkomst was. Daarbij studeerde Samuel in zijn vrije uren

des avonds dikwijls in den Engelschen bijbel, waarbij Willie, de oudste zoon des huizes en van denzelfden leeftijd, hem les gaf. Dat was een wonderlijk gehaspel van Hollandsch en Engelsch door elkander, waarbij de moeder evenwel goede hulp bewijzen kon. Samuel leerde verbazend vlug, en sprak spoedig met veel gemak alles, wat hem zoo dagelijks in zijn werk te pas kwam. Ook in het lezen maakte hij groote vorderingen. Hij gevoelde zich in zijne nieuwe omgeving volkomen thuis.

Maar toen hij op een Zondagmiddag, ongeveer twee maanden na zijne komst in deze gastvrije woning, eenige kleederen ging bergen in zijne kist, welke hem door den meester geschonken was en die op zijn kamertje stond — vond hij daar het oude kerkboek.

Hij nam het in de handen, ging op een stoel zitten, bladerde in gedachten verdiept het boek door, zonder te lezen. Alles wat in de laatste weken en maanden gebeurd was, kwam hem nu weer helder voor den geest. Hij dacht aan de reis; het afsterven zijns vaders; ook weer aan de lieve moeder. En het was, of haar beeld levendiger dan ooit voor hem stond; of hij die zachte stem op nieuw hoorde.

Hij werd bedroefd; groote tranen rolden hem langs het gelaat, zonder dat hij ze wegwischte. Hoe lang de knaap daar reeds gezeten had, wist hij naderhand zelf niet te zeggen, en wellicht ware hij nog geruimen tijd in gedachten verzonken gebleven, had niet eene bekende stem hem tot de werkelijkheid teruggeroepen. Hij zag op en — daar stond zijn goede pleegvader, die lachend vroeg, waar hij bleef, want het middagmaal wachtte de huisgenooten.

Natuurlijk was Samuel in een oogwenk gereed. Maar baas Land (zooals wij hem gemakshalve noemen zullen) nam hem het boek uit de hand en bezag het nauwkeurig. Hij scheen iets te lezen, dat hem zeer verwonderde, waarop hij tot Samuel zeide: „Sam, ik zal dat boek meenemen, ik moet er nog eens in kijken.” Samuel

vond het wel wat vreemd, maar vroeg niets. Ook werd er verder dien dag geen woord meer over gerept. Baas Land wist reeds, dat het boek van Ranke's vrouw afkomstig was en ook, dat deze een broeder in Amerika moest hebben, zoo de man nog in leven was.

Welnu — toen de kinderen en Samuel ook, tegen 10 uur te bed waren gegaan, haalde de timmerman het boek voor den dag, sloeg het voorste blad open zei tot zijne vrouw, die nog in den ouden Hollandschen bijbel zat te lezen:

„Hoor nu eens, lieve vrouw, wat ik daar ontdekt heb. Hier staat voorin Samuels kerkboek, dat hij van zijne moeder heeft geërfd of overgehouden, dit geschreven:

„Aan mijne lieve zuster Anna, op den dag van hare belijdenis 15 April 18—. Hendrik Spieghel.”

„Wat” riep de vrouw uit, terwijl zij haar bijbel sloot en het boek op zijde schoof — „wat zegt gij? Spieghel.” Leest gij het wel goed?”

„Zie dan zelf” sprak Land, en gaf haar het boek over. Zij las, en — ja waarlijk, het was juist. Nu keken man en vrouw elkander aan, terwijl ze met de oogen spraken.

Wat was het geval?

Onder de goede klanten van baas Land behoorde ook een rijk koopman of grossier, wiens naam juist zoo werd gespeld. Dus moest hij wel terstond denken, dat deze wellicht Samuel's oom kon zijn!

Man en vrouw spraken er nog lang samen over en maakten eindelijk het plan, dat Land er den volgenden dag terstond op afgaan en de zaak onderzoeken zou.

Dit geschiedde. De koopman ontving zijn timmerman zeer beleefd. Deze zocht eerst wat naar het rechte begin, daar hij niet maar zoo met de deur in huis wilde vallen. Eindelijk begon hij geregeld Samuels geschiedenis te vertellen, zonder den naam te noemen. Ten laatste kwam hij aan het verhaal over het kerkboek en haalde dat opeens voor den dag. En toen?

Daar sprong de koopman op, trok het boek uit de

handen van den timmerman, en staarde eenige oogenblikken, bleek van ontroering, op de eerste bladzijde. Toen liet hij zich in zijn leunstoel vallen, legde het boek op tafel en riep uit, terwijl hij zich het gelaat met de handen bedekte: „o God, is het mogelijk!”

Wij moeten eindigen. Laat ik u in korte woorden meedeelen, wat verder met Samuel gebeurde. De koopman was wel zeker zijn onbekende oom, en deze verblijdde zich zeer in het wedervinden van den eenigen zoon zijner overleden zuster. Hij trok zich den jongeling aan, en kreeg hem allengs zóó lief, dat hij als een vader voor hem zorgde. Samuel verliet spoedig de woning van baas Land, om haar te verwisselen met die van zijnen oom; doch bleef op den winkel zijn werk voortzetten. Zijn oom liet hem grondig onderwijs geven in alle wetenschappen, die hij als timmerman en bouwkundige noodig had. Na verloop van tijd werd onze Samuel een flink bouwkundige, toonde zijne liefde en dankbaarheid jegens baas Land en diens vrouw en huwde, toen hij zijn eigen brood verdienen kon, met diens jongste dochter. Zijn oom, die in hoogen ouderdom kinderloos overleed, liet hem een groot deel van zijn vermogen na, zoodat Samuel Ranke een welgesteld burger werd.

Onze geschiedenis is ten einde en ik heb er niets meer aan toe te voegen dan dit, wat gij geheel en al in uwen bijbel kunt nazoeken:

„De Heer verlaat de zijnen niet. Gods Woord bestaat in eeuwigheid. Welgelukzalig zijn allen, die op Hem betrouwen!”
